अपंग व्यक्ती (समान संधी, संपुर्ण सहभाग व हक्काचे संरक्षण)अधिनियम,१९९५ नुसार रोजगार व स्वयंरोजगार यंत्रणेतील गट "अ","ब","क" व "ड" या संवर्गातील पदे गृह विभागाच्या अखत्यारीतील क्षेत्रीय कार्यालयांच्या आस्थापनेवरील पदे अपंग उमेदवारांसाठी सुनिश्चित करणेबाबत.

महाराष्ट्र शासन
गृह विभाग
शासन निर्णय क्र.एचडीओ २०११/प्र.क्र.४/आस्था-१
मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२
दि. ९ मार्च, २०११

संदर्भ :
१) अपंग व्यक्ती (समान संधी, संपुर्ण सहभाग व हक्कांचे संरक्षण) अधिनियम,१९९५
२) शासन निर्णय, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग, क्र.न्यायाप्र२००९/प्र.क्र.५/ सुधार - ३ दि.३ ऑगष्ट,२०१०
३) शासन निर्णय,गृह विभाग क्र. एमआयएस २००६/प्र.क्र.८१/विशा-८ दि.५ ऑक्टोबर,२००६
४) शासन निर्णय,गृह विभाग क्र.एसपीपी २००६/अपंग आरक्षण/प्र.क्र.२८१/पोल१० दि.११ फेब्रुवारी,२००९
५) शासन निर्णय, गृह विभाग क्र. संकीर्ण १००३/१०३३/प्र.क्र.१०९/तुरुंग-१ दि.११ फेब्रुवारी,२०१०

<u>प्रस्तावना</u> :-

केंद्र शासनाने अपंग व्यक्ती (समान संधी, हक्कांचे संरक्षण व संपुर्ण सहभाग) अधिनियम, १९९५ मधील तरतुदीनुसार शासकीय व निम शासकीय सेवेत अपंग व्यक्तींसाठी ३% पदे आरक्षित ठेवण्याची तरतुद केली आहे. या तरतुदीस अनुसरुन गृह विभाग (खुद्द) च्या अधिपत्याखालील होमगार्ड व नागरी संरक्षण, सरकारी अभियोग संचालनालय व तुरुंग या आस्थापनांनी संदर्भाधीन अनु क्र. ३ ते ५ येथील शासन निर्णयानुसार त्यांच्या कार्यालयातील पदांना अपंग आरक्षण लागु केले आहे. दरम्यान मा. उच्च न्यायालयात दाखल करण्यात आलेल्या जनहित याचिका क्र.२२५/२००९ मध्ये मा. उच्च न्यायालयाने शासकीय/निम शासकीय सेवेतील पदे केंद्र शासनाच्या मार्गदर्शक सुचनांनुसार अपंगासाठी सुनिश्चित करण्याचे निर्देश दिले आहेत. सदर निर्देश विचारात घेऊन सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागाने संदर्भ क्र. १ अन्वये केंद्र शासनाने अपंग व्यक्ती अधिनियम, १९९५ मधील तरतुदीस अनुसरुन, त्यांच्या अखत्यारीतील आस्थापनेवरील अपंग व्यक्तींसाठी पदे निश्चित करुन यादी प्रसिद्ध केली असुन या यादीनुसार राज्य शासनाच्या अखत्यारीतील शासकीय व निम शासकीय आस्थापनेवरील जी पदे समान आहेत ती पदे संबंधित मंत्रालयीन विभागानी अपंगासाठी निश्चित करावी व तसे आदेश निर्गमित करुन त्या प्रमाणे अपंगाची पदे भरण्याबाबतची कार्यवाही करावी असे कळविले आहे. सदर शासन निर्णय विचारात घेऊन गृह

कृ.मा.प.

(खुद्द) विभागाच्या अखत्यारीतील कार्यालयांच्या आस्थापनेवरील पदे अपंग उमेदवारांसाठी सुनिश्चित करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय :-

मा. उच्च न्यायालयाचे आदेश व अनुक्रमांक २ येथील शासन निर्णयातील सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागाचे आदेश विचारात घेऊन संदर्भाधीन अनुक्रमांक २ ते ४ येथील शासन निर्णय अधिक्रमित करुन या प्रकरणी पुढीलप्रमाणे आदेश देण्यात येत आहेत.

१. अपंग व्यक्ती अधिनियम. १९९५ मधील तरतुदीनुसार केंद्र शासनाने ज्या यादी अन्वये त्यांच्या अखत्यारीतील आस्थापनेवरील जी पदे अपंग व्यक्तींसाठी आरक्षण देण्यासाठी निश्चित केली आहेत त्या यादीमधील गृह (खुद्द) विभागाच्या अधिपत्याखालील १) पोलीस महासंचालक, म.रा. पुणे २) महासमादेशक, होमगार्ड ३)संचालक, नागरी संरक्षण संचालनालय, ४)सरकारी अभियोग संचालनालय,५) कारागृह महानिरीक्षक,पुणे ६) संचालक, न्याय सहाय्यक वैज्ञानिक प्रयोगशाळा या कार्यालयातील गट अ ते गट ड संवर्गातील समान पदे सोबत जोडलेल्या परिशिष्ट मध्ये दर्शविल्याप्रमाणे अपंगासाठी सुनिश्चित करण्यात येत आहे.

२. अपंग व्यक्ती (समान संधी, हक्कांचे संरक्षण व संपुर्ण सहभाग) अधिनियम,१९९५ या अधिनियमातील कलम ३२ व ३३ अनुसार उपरोक्त १ मध्ये नमूद कार्यालयांच्या आस्थापनेंतर्गत गट अ ते गट ड या संवर्गातील पदांवरील सरळसेवा भरतीमध्ये किमान ४० टक्के अपंगत्व असलेल्या अपंग व्यक्तींसाठी प्रत्येकी १ टक्के याप्रमाणे ३ टक्के आरक्षण लागु राहील. तसेच गट क व ड मध्ये सामान्य प्रशासन विभागाच्या दि. ०५/०३/२००२ च्या शासन निर्णयाप्रमाणे पदोन्नतीमध्ये आरक्षण लागु राहील.

३. सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागाच्या दि.३/८/२०१० मध्ये नमूद केल्यानुसार ज्या पदांच्या जबाबदा-या व कर्तव्ये अंध व्यक्तींना पार पाडणे शक्य आहे, अशा पदांसाठी आवश्यक असणारे सहायक तंत्रज्ञान संबंधित विभागांनी उपलब्ध करुन द्यावे. निवड झालेल्या अशा अंध कर्मचा-याना शासनाच्या सर्वसाधारण धोरणानुसार नियुक्तीचा परिविक्षा कालावधी लागू राहील.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या वेबसाईटवर उपलब्ध करण्यात आला असुन त्याचा संगणक संकेतांक क्र.२०११०२०९१६०२५६००१ असा आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांचे आदेशानुसार व नावाने

(सदानंद जाधव)
उप सचिव, गृह विभाग

सहपत्र : परिशिष्ट

प्रति,

मा.राज्यपालांचे सचिव
मा.मुख्यमंत्री यांचे सचिव
मा.उप मुख्यमंत्री यांचे सचिव
मा.मुख्य सचिवांचे उप सचिव,
सर्व मा.मंत्री/राज्यमंत्री यांचे स्वीय सहाय्यक,
पोलीस महासंचालक, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई
पोलीस आयुक्त, बृहन्मुबई
कारागृह महानिरीक्षक, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई
महासमादेशक, होमगार्डस, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई
संचालक, नागरी संरक्षण, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई
सचांलक, न्यायसहायक वैज्ञानिक प्रयोगशाळा, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई
संचालक, सरकारी अभियोग संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई
महालेखापाल-१ (लेखा व अनुज्ञेयता/लेखा परीक्षा),मुंबई
महालेखापाल-२ (लेखा व अनुज्ञेयता/लेखा परीक्षा), नागपूर
सामाजिक न्याय वि विशेष सहाय्य विभाग, मंत्रालय, मुंबई
सर्व मंत्रालयीन विभाग,
गृह विभागातील सर्व कार्यासने
निवडनस्ती आस्था-१

परिशिष्ट-अ
अपंग व्यक्तीसाठी सुयोग्य पदाची निश्चिती

प्रशासकीय विभागाचे नाव : गृह विभाग, मंत्रालय, मुंबई-३२

कार्यालयाचे नाव : पोलीस महासंचालक व अधिनस्त कार्यालय

अ. क्र.	पदनाम	शारिरीक योग्यता *	सुयोग्य पदासाठी अपंगत्वाचा संवर्ग **
१	प्रशासकीय अधिकारी	S.RW.SE.MW.C	OL,OA,BL.HH.B.LV
२	उच्चश्रेणी लघुलेखक	S.ST.W.L.MF.RW.H.C	OA,OL,BL,OAL,B.LV
३	कार्यालय अधिक्षक	S.C.W.SE.RW.ST	OL.,OA,B,LV,HH
४	अंगुली मुद्रक विश्लेषक	S.ST.W.BN.MF.SE.RW.	OA,OL,BL,OAL,HH
५	वैद्यकीय अधिकारी	S,ST,BN,MF,W,SE,RW,H.C	OA, OL
६	निम्नश्रेणी लघुलेखक	S,ST,W,L,MF,RW,H,C	OA,OL,BL,OAL,B,LV,
७	प्रमुख लिपीक	S,ST,W,BN,MF,SE,RW	OA,OL.,BL,OAL,B,LV,HH
८	वरिष्ठ लिपीक	S,ST,W,RW,H,C	OA,OL,BL,OAL,B,LV,HH
९	लघुटंकलेखक	S,ST,W,L,MF,RW,H,C	OA,OL,BL,OAL,B,LV,
१०	कनिष्ठ लिपीक	S,ST,W,RW,H,C	OA,OL,BL,OAL,B,LV,HH
११	आरेखक	S,SE,RW,ST	OL,HH
१२	दप्तरी	S.ST.W.PP.L.KC.SE.RW.C.MF	OA.OL.HH.LV.B
१३	शिपाई	S.ST.W.PP.L.KC.SE.RW.C.MF	OA.OL.HH.LV.B
१४	zerox मशीन चालक	S.ST.W,SE,RW,MF,HC,BN	OL,BL,HH
१५	रखवालदार	S.ST.W.PP.L.KC.SE.RW.C.MF	OA.OL.HH.LV.B
१६	माळी	S.ST.W.PP.L.KC.SE.RW.C.MF	OA.OL.HH.LV.B
१७	स्वंयपाकी	S,ST,W,MF,SE,RW,H	OL,LV,HH
१८	मदतनीस	S,ST,W,MF,SE,RW,H	OL,LV,HH
१९	सफाईगार	ST.SE,L	OL,BL,HH,LV

*** Abbreviations used :- S-Sitting, BN-Bending, SE-Seeing, RW-Reading and Writing, C-Communication, MF-Manipulation by Fingers, PP-Pulling and Pushing, L-Lifting, KC-Kneeling and Croutching, ST-Standing, W-Walking, BLA-Both legs and Arms, BA-Both Arms, OL-One leg, BL-Both legs, OA-One Arm, OAL-One Arm one leg, B-Blind, LV-Low Vision, H-hearing, MW-Muscular Weakness.**

**** OH- Orthopedically Handicapped, CP-Cerebral Palsy, LC-Leprosy Cured, VH-Visually Handicapped, HH- Hearing Handicapped**

परिशिष्ट-ब
अपंग व्यक्तीसाठी सुयोग्य पदाची निश्चिती

प्रशासकीय विभागाचे नाव : गृह विभाग, मंत्रालय, मुंबई-३२

कार्यालयाचे नाव : न्याय सहाय्यक वैज्ञानिक प्रयोगशाळा आणि शासकीय रासायनिक विश्लेषक

अ. क्र.	पदनाम	शारिरीक योग्यता	सुयोग्य पदासाठी अपंगत्वाचा संवर्ग
१	प्रशासकीय अधिकारी	S.RW.SE.MW.C	OL,OA,BL.HH.B.LV
२	लघुलेखक (उच्चश्रेणी)	S.ST.W.L.MF.RW.H.C	OA,OL,BL,OAL,B,LV
३	अधीक्षक	S,RW,MW,C	OA,OL,BL,HH.B,LV
४	सहाय्यक अधीक्षक	S,RW,MW.C	OA,OL,BL,LV
५	वरिष्ठ लिपिक	S,ST,W,MF.RW,C,SE	OA,OL,BL,OAL,B,LV,HH
६	प्रयोगशाळा परिचर	S,ST,WF.PP.L.KC.BN.MF. SE.H.RW	OL.HH,LV
७	लिपिक-टंकलेखक	S,ST,W,RW,H,C	OA,OL,BL,OAL,B,LV,HH
८	नाईक	S.ST.W.PP.L.KC.B,SE.	OL.HH.LV.
९	परिचर नि माळी	S.ST.W.PP.L.KC.B,SE.	OL.HH.LV.
१०	चपराशी	S.ST.W.PP.L.KC.SE.RW.C.MF	OA.OL.HH.LV.B
११	माळी	S.ST.W.PP.L.KC.B,SE.	OL.HH.LV.
१२	सफाईगार	ST.L.SE	OL,BL,HH,LV

Abbreviations used :- S-Sitting, BN-Bending, SE-Seeing, RW-Reading and Writing, C-Communication, MF-Manipulation by Fingers, PP-Pulling and Pushing, L-Lifting, KC-Kneeling and Croutching, ST-Standing, W-Walking, BLA-Both legs and Arms, BA-Both Arms, OL-One leg, BL-Both legs, OA-One Arm, OAL-One Arm one leg, B-Blind, LV-Low Vision, H-hearing, MW-Muscular Weakness.

OH- Orthopedically Handicapped, CP-Cerebral Palsy, LC-Leprosy Cured, VH-Visually Handicapped, HH- Hearing Handicapped

परिशिष्ट-क
अपंग व्यक्तीसाठी सुयोग्य पदाची निश्चिती

प्रशासकीय विभागाचे नाव : गृह विभाग, मंत्रालय, मुंबई-३२

कार्यालयाचे नाव : कारागृह महानिरीक्षक, पुणे

अ. क्र.	पदनाम	शारिरीक योग्यता	सुयोग्य पदासाठी अपंगत्वाचा संवर्ग
१	प्रशासकीय अधिकारी	S.C.W.SE,RW.ST	OL,OA,BL.HH.B.LV
२	वैद्यकीय अधिकारी	S,ST,BN,MF,W,SE,RW, H.C	OA,OL
३	लघुलेखक (उच्चश्रेणी)	S.ST.W.L.MF.RW.H.C	OA,OL,BL,OAL,B,LV
४	कार्यालयीन अधीक्षक	S,RW,W,ST,BN,MF	OA,OL,BL,LV
५	लेखापाल	S,ST,BN,MF,SE,RW,C	OA,OL,OAL,BL,HH
६	लेखापरीक्षक (Auditor)	S,BN,SE,RW	OA,BL,OL,HH
७	लघुलेखक (निम्नश्रेणी)	S.ST.W.L.MF.RW.H.C	OA,OL,BL,OAL,B,LV
८	वरिष्ठ लिपिक	S,ST,W,MF,RW,C,SE	OA,OL,BL,OAL,B,LV,HH
९	लघुलेखक (कनिष्ठ श्रेणी)	S.ST.W.L.MF.RW.H.C	OA,OL,BL,OAL,B,LV
१०	लघुटंकलेखक (Steno-typist)	S.ST.W.L.MF.RW.H.C	OA,OL,BL,OAL,B,LV
११	लिपिक	S,ST,W,MF,SE,RW,H	OA,OL,BL,OAL,B,LV,HH
१२	शिपाई	S.ST.W.PP.L.KC.SE.RW.C.MF	OA.OL.HH.LV.B
१३	सफाईगार	ST.L.SE	OL,BL,HH,LV

Abbreviations used :- S-Sitting, BN-Bending, SE-Seeing, RW-Reading and Writing, C-Communication, MF-Manipulation by Fingers, PP-Pulling and Pushing, L-Lifting, KC-Kneeling and Croutching, ST-Standing, W-Walking, BLA-Both legs and Arms, BA-Both Arms, OL-One leg, BL-Both legs, OA-One Arm, OAL-One Arm one leg, B-Blind, LV-Low Vision, H-hearing, MW-Muscular Weakness.

OH- Orthopedically Handicapped, CP-Cerebral Palsy, LC-Leprosy Cured, VH-Visually Handicapped, HH- Hearing Handicapped

परिशिष्ट-ड

अपंग व्यक्तीसाठी सुयोग्य पदाची निश्चिती

प्रशासकीय विभागाचे नाव : गृह विभाग, मंत्रालय, मुंबई-३२

कार्यालयाचे नाव : न्याय सहाय्यक वैज्ञानिक प्रयोगशाळा आणि शासकीय रासायनिक विश्लेषक

अ. क्र.	पदनाम	शारिरीक योग्यता	सुयोग्य पदासाठी अपंगत्वाचा संवर्ग
१	वरिष्ठ प्रशासकीय अधिकारी	S.C.W,SE.RW,ST	OL,OA.HH.B.LV
२	प्रशासकीय अधिकारी	S.RW.SE.MW.C	OL,OA,BL.HH.B.LV
३	लेखा अधिकारी	S,BN,SE,RW,MF.H,C	BL,OA,OL,HH
४	कनिष्ठ प्रशासकीय अधिकारी	S.RW.SE.MW.C	OL,OA,BL.HH.B.LV
५	लघुलेखक उच्चश्रेणी	S.ST.W.L.MF.RW.H.C	OA,OL,BL,OAL,B,LV
६	अधीक्षक	S,RW,W,ST,BN.MF	OA,OL,BL,LV
७	सहाय्यक लेखा अधिकारी	S,BN,SE,RW,MF,H,C	BL.OA,OL,HH
८	लघुलेखक (निम्नश्रेणी)	S.ST.W.L.MF.RW.H.C	OA,OL,BL,OAL,B,LV
९	आरेखक	S.SE,,RW,ST	OL.HH
१०	वरिष्ठ लिपिक	S,ST,W,MF,RW,C,SE	OA,OL,BL,OAL,B,LV,HH
११	सहाय्यक	S,ST,W,RW.H,C	OA,OL,BL,OAL,B,LV,HH
१२	लेखा लिपिक	S,ST,W,RW,H,C	OA,OL,BL,OAL,B,LV,HH
१३	लिपिक	S,ST,W,RW,H,C	OA,OL,BL,OAL,B,LV,HH
१४	शिपाई	S.ST.W.PP.L.KC.SE.RW.C.MF	OA.OL.HH.LV.B
१५	माळी	S.ST.W.PP.L.KC.SE.RW.C.MF	OA.OL.HH.LV.B

Abbreviations used :- S-Sitting, BN-Bending, SE-Seeing, RW-Reading and Writing, C-Communication, MF-Manipulation by Fingers, PP-Pulling and Pushing, L-Lifting, KC-Kneeling and Croutching, ST-Standing, W-Walking, BLA-Both legs and Arms, BA-Both Arms, OL-One leg, BL-Both legs, OA-One Arm, OAL-One Arm one leg, B-Blind, LV-Low Vision, H-hearing, MW-Muscular Weakness.

OH- Orthopedically Handicapped, CP-Cerebral Palsy, LC-Leprosy Cured, VH-Visually Handicapped, HH- Hearing Handicapped

परिशिष्ट-ई

अपंग व्यक्तीसाठी सुयोग्य पदाची निश्चिती

प्रशासकीय विभागाचे नाव : गृह विभाग, मंत्रालय, मुंबई-३२

कार्यालयाचे नाव : महासमादेशक, होमगार्ड

अ. क्र.	पदनाम	शारिरीक योग्यता	सुयोग्य पदासाठी अपंगत्वाचा संवर्ग
१	प्रशासकीय अधिकारी	S.RW.SE.MW.C	OL,OA,BL.HH.B.LV
२	कनिष्ठ प्रशासकीय अधिकारी	S.RW.SE.MW.C	OL,OA,BL.HH.B.LV
३	सहाय्यक लेखा अधिकारी	S,BN,SE,RW,MF,H,C	BL,OA,OL,HH
४	वरिष्ठ लघुलेखक	S.RW.SE.MW.C	OL,OA,BL.HH.B.LV
५	लघुलेखक निम्नश्रेणी	S.RW.SE.MW.C	OL,OA,BL.HH.B.LV
६	प्रमुख लिपिक	S,ST,W,RW,H,C	OA,OL,BL,OAL,B,LV,HH
७	भांडारपाल	S,ST,SE,RW,H,C	OA,OL,HH
८	लिपिक	S,ST,W,RW,H,C	OA,OL,BL,OAL,B,LV,HH
९	शिपाई	S.ST.W.PP.L.KC.SE.RW.C .MF	OA.OL.HH.LV.B
१०	माळी	S.ST.W.PP.L.KC.SE.RW.C .MF	OA.OL.HH.LV.B
११	हमाल	S,ST,C,BW,SE,H,RW	OL,HH,LV

Abbreviations used :- S-Sitting, BN-Bending, SE-Seeing, RW-Reading and Writing, C-Communication, MF-Manipulation by Fingers, PP-Pulling and Pushing, L-Lifting, KC-Kneeling and Croutching, ST-Standing, W-Walking, BLA-Both legs and Arms, BA-Both Arms, OL-One leg, BL-Both legs, OA-One Arm, OAL-One Arm one leg, B-Blind, LV-Low Vision, H-hearing, MW-Muscular Weakness.

OH- Orthopedically Handicapped, CP-Cerebral Palsy, LC-Leprosy Cured, VH-Visually Handicapped, HH- Hearing Handicapped

परिशिष्ट-फ

अपंग व्यक्तीसाठी सुयोग्य पदाची निश्चिती

प्रशासकीय विभागाचे नाव : गृह विभाग, मंत्रालय, मुंबई-३२

कार्यालयाचे नाव : सरकारी अभियोग संचालनालय

अ. क्र.	पदनाम	शारिरीक योग्यता	सुयोग्य पदासाठी अपंगत्वाचा संवर्ग
१	प्रशासकीय अधिकारी	S.RW.SE.MW.C	OL,OA,BL.HH.B.LV
२	लेखाधिकारी	S,BN,SE,RW,MF,H,C	BL,OA,OL,HH
३	कार्यालय अधीक्षक	S,RW,W,ST,BN,MF	OA,OL,BL,LV
४	लघुलेखक (उच्चश्रेणी)	S.RW.SE.MW.C	OL,OA,BL.HH.B.LV
५	वरिष्ठ लिपिक	S,ST,W,RW,H,C	OA,OL,BL,OAL,B,LV,HH
६	लिपिक-टंकलेखक	S,ST,W,RW,H,C	OA,OL,BL,OAL,B,LV,HH
७	रोखपाल	S,W,MF,SE,RW,H,C	OA,BL,OL,MW
८	शिपाई	S.ST.W.PP.L.KC.SE.RW .C.MF	OA.OL.HH.LV.B
९	सफाई कामगार	ST.J.SE	OL,BL,HH,LV

Abbreviations used :- S-Sitting, BN-Bending, SE-Seeing, RW-Reading and Writing, C-Communication, MF-Manipulation by Fingers, PP-Pulling and Pushing, L-Lifting, KC-Kneeling and Croutching, ST-Standing, W-Walking, BLA-Both legs and Arms, BA-Both Arms, OL-One leg, BL-Both legs, OA-One Arm, OAL-One Arm one leg, B-Blind, LV-Low Vision, H-hearing, MW-Muscular Weakness.

OH- Orthopedically Handicapped, CP-Cerebral Palsy, LC-Leprosy Cured, VH-Visually Handicapped, HH- Hearing Handicapped